

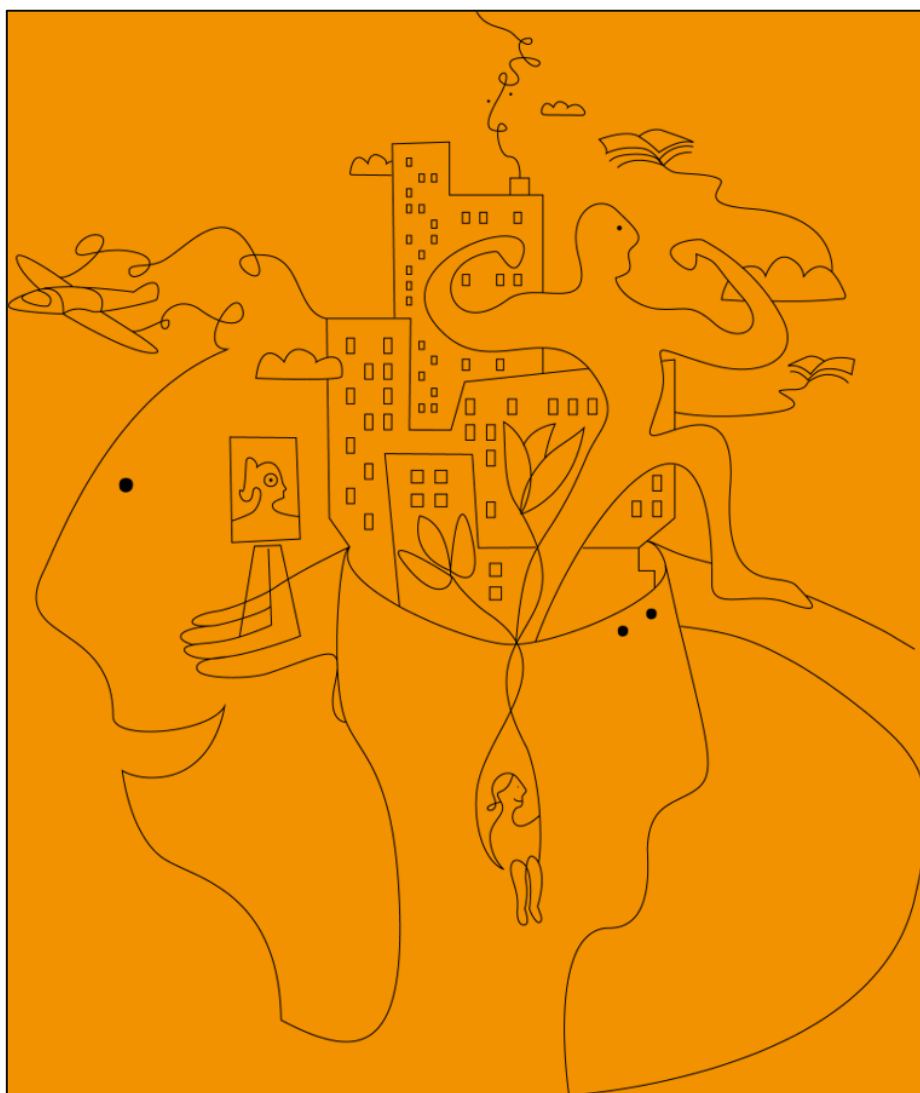
Avrapportering

Resultatsammanställning

Utvärdering

Våldspreventiv kurs
Sigtuna kommun

Kjerstin Andersson Bruck
Hanna Nylander

**Avrapportering Resultatsammanställning Utvärdering
Våldspreventiv kurs Sigtuna kommun**

© FoU Nordväst och författarna 2026

ISBN: 978-91-89681-72-9

FoU Nordväst är ett kunskapscentrum för socialtjänsten i nordvästra Stockholms län.

FoU Nordväst is a Research and Development center for the social services of the northwestern municipalities of Stockholm County, Sweden.

Sammanfattning

Socialförvaltningen i Sigtuna kommun erbjuder all förskolepersonal i kommunen att delta i en våldspreventiv kurs i syfte att öka medarbetarnas kunskaper om barn och våld och i förlängningen stärka skyddet för barn i kommunen. Kursen har bedrivits sedan 2021 och har nu utvärderats av FoU Nordväst med ambitionen att utveckla och förstärka arbetet.

Utvärderingen bygger på en enkät till rektorer och medarbetare, observationer av två kursomgångar samt intervjuer med rektorer, kursledare och en socialsekreterare. Sammantaget visar resultaten tydliga skillnader mellan medarbetare som deltagit i kursen och de som inte gjort det, framför allt när det gäller kunskap och förståelse samt självskattad förmåga att agera. De största skillnaderna återfinns i kunskap om åskådaeffekten, olika typer av våld, normer och könsroller samt socialtjänstens arbete och insatser. Även handlingsberedskapen är högre bland kursdeltagarna, särskilt när det gäller orosanmälan, samtal med vårdnadshavare och agerande vid oro för hedersrelaterat våld och förtryck. Resultaten visar samtidigt att ökad kunskap inte automatiskt innebär trygghet i praktiskt och professionellt handlande. Bland kursdeltagarna kvarstår framför allt osäkerhet kring samtal med vårdnadshavare, och kring ämnesområdena hedersrelaterat våld och förtryck samt trauma. Detta stöds av de öppna enkätsvaren och rektorsintervjuerna, där praktiska övningar, fallbeskrivningar, repetition och material för fortsatt arbete efterfrågas. Enkäten visar också en tydlig skillnad i förståelsen av hur normer och könsroller kan påverka våld. Intervjuerna visar däremot att denna ökade förståelse i begränsad utsträckning har omsatts i förändrade arbetssätt. Det illustrerar en central slutsats i utvärderingen: kursen tycks bidra till ökad kunskap och medvetenhet, medan nästa utvecklingssteg är att stärka överföringen från kunskap till handling. Av både rektorer och medarbetare nämns den socialsekreterare som har ett riktat uppdrag att stötta kommunens förskolor i positiva ordalag.

Mot denna bakgrund rekommenderas att kursen behåller sin teoretiska grund men kompletteras med mer praktisk färdighetsträning, exempelvis autentiska fall, rollspel, träning på svåra samtal och konkreta formuleringar. Åskådarperspektivet och normer/genus bör fortsatt ingå, men i högre grad kopplas till konkreta situationer och praktiskt agerande. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett område där både medarbetare och rektorer efterfrågar fördjupad kunskap och där kommunen planerar en särskild kurs.

Resultaten visar skillnader mellan de grupper som har deltagit i kursen och de som inte har deltagit i kursen som kan bero på kursen. De bevisar inte att kursen direkt har orsakat skillnaderna som presenteras då det kan ha påverkats av flera faktorer. Utvärderingen ger dock sammantaget en samstämmig bild av att kursen bidrar till en stärkt kunskapsgrund och ökad beredskap att uppmärksamma och agera vid oro för barn.

Innehåll

Inledning	5
Kursens innehåll och teoretiska grund	5
Tillfälle ett	5
Tillfälle två.....	6
Tillfälle tre	7
Syfte.....	8
Metod	8
Observationer.....	8
Intervjuer.....	8
Enkät.....	8
Bearbetning och analys.....	9
Avgränsningar	10
Etik.....	10
Resultat	11
Kursens utfall.....	11
Kunskap och förståelse	12
Förmåga att agera.....	15
Ledning och stöd.....	17
Sammanfattning av kursens utfall.....	18
Kursutveckling.....	18
Ytterligare kunskapsbehov	21
Sammanfattning av utvecklingsområden	23
Rektorsintervjuer	24
Slutsatser och rekommendationer	25
Rekommendationer.....	25
Referenser.....	27
Bilaga 1 Intervjuguide	28
Bilaga 2 Enkät svar	30

Inledning

Hösten 2021 startade Sigtuna kommun en kurs riktad till förskolepersonal om våldsprevention i syfte att förbättra personalens kunskaper om våld. Kursen erbjuds all personal hos både kommunala och privata utförare. Syftet med kursen är att öka förskolepersonalens kompetens och förmåga att upptäcka och anmäla misstankar om våld mot barn. Redan 2020 hade kommunen uppmärksammat att få anmälningar om våld inkom till socialförvaltningen från förskolan (Sigtuna 2022). Eftersom forskning trycker på behovet av tidig upptäckt var detta något man ville ändra på och därför startades kursen med syftet att öka medarbetarnas kunskaper om barn och våld och i förlängningen öka skyddet för barn i kommunen. Kursen är inspirerad av *Tåget* som tagits fram av och genomförts i Botkyrka kommun (Länsstyrelsen 2018).

Kursens innehåll och teoretiska grund

Kursens övergripande syfte är därför att öka förskolepersonalens kompetens och förmåga att upptäcka och anmäla misstankar om våld i hemmet. Den direkta målgruppen är förskolepersonal, medan den yttersta målgruppen är barn som upplever våld i sin hemmiljö. Kursen består av tre kurstillfällen om 2,5 timmar.

Tillfälle ett

Att förstå våld och dess mekanismer

Den första träffen ger en grundläggande förståelse för vad våld är, vilka uttrycksformer våld kan ta och varför kunskap om våld är nödvändig för att kunna upptäcka det. I kursen introduceras en bred definition av våld som inkluderar psykiskt och verbalt våld, fysiskt våld, sexualiserat våld, ekonomiskt och materiellt våld, försummelse, latent våld samt hedersrelaterat våld. Våld presenteras också som ett omfattande samhälls- och folkhälsoproblem. Detta ligger i linje med WHO:s definition av våld som ett komplext fenomen med biologiska, psykologiska, sociala och miljömässiga orsaker och där förebyggande arbete behöver bedrivas på flera nivåer (WHO, 2002). Ett centralt inslag är våldspyramiden, som används för att synliggöra att våld kan ta sig uttryck på olika nivåer och att det som ibland betraktas som mindre allvarliga handlingar eller kränkningar kan ingå i ett större sammanhang som kan leda till en normalisering av våldsutövande. I kursen ses denna förståelse som en möjlig förändringsmekanism där ökad medvetenhet om vad som kan definieras som våld förväntas öka personalens förmåga att se och upptäcka våldsutsatthet.

Kursen tar även upp varför vissa individer utövar våld och berör våld som ett inlärt beteende vilket kan härledas till Banduras (1977) sociala inlärningsteori, enligt vilken beteenden kan utvecklas genom observation, imitation och erfarenheter av vilka konsekvenser olika beteenden får. I kursens sammanhang bidrar inlärningsteorin framför allt till förståelsen av hur våldsamma beteenden kan utvecklas och reproduceras. Inlärningsteorin används för att förstå våld som ett inlärt och potentiellt förändringsbart beteende.

Normer, genus och våldsprevention

Ett annat centralt tema i den första träffen är normer och genusperspektiv. Kursen behandlar hur normer påverkar människors föreställningar, beteenden och relationer och hur könsnormer kan bidra till att våld får fäste. Ett genusperspektiv är relevant eftersom våld inte enbart kan förstås utifrån individuella egenskaper utan också behöver relateras till sociala föreställningar om kön, makt och relationer. Forskning om sociala och könade normer visar att normer kan påverka både hur människor uppfattar vad som är normalt och acceptabelt och hur de själva förväntas agera. Normer kan därigenom bidra till att upprätthålla ojämlika relationer och skadliga beteenden (Cislaghi & Heise, 2020). I kursens sammanhang fungerar genusperspektivet därför både som ett sätt att förstå våldets sociala mekanismer och som ett sätt att uppmärksamma hur personalens egna föreställningar kan påverka tolkningen av barns beteenden och signaler.

Åskådarperspektivet – från kunskap till handling

Kursen behandlar också frågan vad personer som står utanför en våldssituation kan göra och varför människor ibland avstår från att ingripa. Åskådarperspektivet bygger på den klassiska forskningen av Darley och Latané om *bystander effekten*. Deras forskning visade bland annat hur närvaron av andra kan minska individens upplevelse av personligt ansvar och därmed påverka benägenheten att ingripa (Darley & Latané, 1968). I kursen har perspektivet en mer direkt handlingsinriktad funktion. Kunskap om åskådareffekten ökar medvetenheten om risken för passivitet, vilket förväntas öka förberedelsen och beredskapen att agera när personalen känner oro för ett barn.

Risk- och skyddsfaktorer och förskolans förebyggande roll

Kursen behandlar också förskolans styrdokument och barnkonventionen relaterat till risk- och skyddsfaktorer och betonar att barns förutsättningar påverkas av individen, familjen, förskolan och det omgivande samhället (jmf WHO, 2002). Skyddsfaktorer beskrivs som sådant som kan hjälpa barn att hantera risker och stärka motståndskraften. Förskolan framställs samtidigt som en möjlig kompensatorisk och skyddande miljö när barn inte har tillräckliga skyddsfaktorer i sin hemmiljö. Kursen kompletterar riskperspektivet med ett salutogent förhållningssätt. Deltagarna introduceras till Antonovskys (1987) begrepp *Känsla av sammanhang* (KASAM) och till vikten av att uppmärksamma och stärka det som fungerar och bidrar till barns välbefinnande. Det salutogena perspektivet innebär därmed ett komplement till kursens fokus på risk och utsatthet: förskolans uppgift är inte enbart att upptäcka problem utan också att stärka de relationer och miljöer som kan fungera skyddande.

Tillfälle två

Socialtjänstens arbete och insatser

Den andra träffen förflyttar fokus från förståelse av våld till professionellt ansvar och handlingsvägar. Deltagarna får kunskap om socialförvaltningens organisation och olika verksamheters uppdrag. Man går igenom när en orosanmälan ska göras, lagstöd, processen efter anmälan och hur man kan hantera vag oro. Statistik om orosanmälningar och barns utsatthet i kommunen presenteras samt vilket stöd socialtjänsten, familjecentralen,

öppenvården och andra aktörer erbjuder barn och familjer i Sigtuna kommun. Här nämns också den socialsekreterare som jobbar riktat mot förskolan.

Våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck

Kursen behandlar även våld i nära relationer och hur våld mot en vårdnadshavare kan påverka barnets situation. Detta är viktigt eftersom barn kan påverkas av våld även när våldet inte riktas direkt mot dem. Det innebär att förskolans uppmärksamhet behöver omfatta både barnets egna signaler och förhållanden i familjen som kan innebära risk för barnet.

Hedersrelaterat våld och förtryck utgör ett särskilt tema under den andra träffen. Kursen behandlar bland annat kollektiv kontroll, begränsningar av barns handlingsutrymme och kontroll av flickors och kvinnors sexualitet. Deltagarna får också identifiera olika varningstecken och diskutera hur personal kan agera vid misstanke om hedersrelaterad utsatthet. Samtidigt är kursens huvudsakliga funktion inte att ge en fullständig teoretisk genomgång av hedersrelaterat våld utan att öka personalens förmåga att uppmärksamma varningssignaler och veta hur de ska agera vid oro.

Tillfälle tre

Trauma och barns reaktioner på våld

Den tredje träffen fokuserar på barn som har utsatts för eller upplevt våld och behandlar trauma, olika typer av trauma samt risk- och skyddsfaktorer. Kursen betonar särskilt att små barn är beroende av sina omsorgspersoner för trygghet och att vuxnas agerande kan ha stor betydelse för barnets möjligheter att hantera svåra erfarenheter. Detta stöds av forskning om barns traumareaktioner (se t.ex. Holt, Buckley och Whelan 2008). Kursens betoning av skyddande vuxna och trygga relationer är därmed väl förenlig med forskningen om vilka faktorer som påverkar barns reaktioner efter traumatiska erfarenheter (se t.ex. Pernebo och Almqvist 2017). Kursen behandlar också skillnaden mellan enstaka traumatiska händelser och upprepade eller långvariga traumatiska erfarenheter, exempelvis upprepade misshandel och allvarliga omsorgsbrister. Detta ger personalen en grund för att förstå varför barns reaktioner kan se olika ut och varför utsatthet över tid kan få särskilt omfattande konsekvenser.

Svåra samtal med barn och vårdnadshavare

Den tredje träffen avslutas med svåra samtal med barn och deras vårdnadshavare. Deltagarna får diskutera med hur de kan samtala med barn om våld och andra svåra erfarenheter och hur de kan förhålla sig till barnets signaler utan att styra eller påverka berättelsen. Detta ligger i linje med forskning om barnsamtal, där öppna och icke-ledande frågor samt ett strukturerat förhållningssätt har visat sig ge bättre förutsättningar för barn att lämna relevant information än mer styrande intervjuformer (Lamb et al., 2007). Här görs en viktig distinktion mellan förskolepersonalens samtal med barn och formella utredande eller forensiska intervjuer. Kursen syftar inte till att utbilda personalen till utredare, utan till att skapa trygghet i att lyssna, uppmärksamma signaler och agera vidare när oro finns.

Syfte

FoU Nordväst har följt kursen under 2025 och 2026 i syfte att utvärdera utfallet. Syftet med utvärderingen är att undersöka om kursen har lett till någon förändring vad gäller förskolepersonalens kunskaper, attityder och beteende när det kommer till barn som utsätts för våld. Resultatet av utvärderingen utgör i sin tur underlag för ett förslag till kursutveckling och utvärderingspaket som FoU Nordväst har tagit fram.

Metod

I utvärderingen har fler olika typer av data samlats in, så väl kvantitativa som kvalitativa för att ge en bred bild av kursens utfall och vilka ytterligare kunskapshöjande insatser som efterfrågas.

Observationer

I utvärderingen har observationer av två kursomgångar genomförts för att få en insikt om hur kursen genomförs, vilka frågor som väcks i rummet och hur kunskapen tas emot av kursdeltagarna. Vid observationstillfällena gjordes fältanteckningar och en kortare före-/eftermätning för att skapa en bild av kursdeltagarnas förutsättningar och upplevelser av kursen. Fältanteckningarna används i rapporten för att stödja och ge nyans åt de resultat som presenteras.

Intervjuer

Kvalitativa intervjuer har genomförts med rektorer i Sigtuna kommun. Totalt 29 rektorer för kommunens samtliga 43 förskolor har tillfrågats om att delta. Av de 43 av förskolorna bedrivs 23 i kommunal regi och 20 i privat regi. Sex rektorer tackade ja till att delta i undersökningen, varav en leder arbetet på en förskola som drivs i privat regi. Resterande tackade nej eller gick inte att nå.

Därtill har intervjuer genomförts med kursledarna samt den socialsekreterare som har i uppdrag att stötta förskolorna i kommunen.

Semistrukturerade intervjuer genomfördes med en intervjuguide som utgick från bakgrundsfrågor samt frågor kring beteende- och attitydförändringar i verksamheten efter kursen samt fortsatta behov av kunskap för att arbeta våldspreventivt (se Bilaga 1).

Enkät

En enkät skickades till rektorer för samtliga förskolor i kommunen, både kommunalt och privat drivna. Rektorerna uppmanades att avsätta tid för personalgruppen att fylla i enkäten. De hade även möjlighet att vidarebefordra länken till sina medarbetare så att de kunde besvara enkäten i enskildhet. Svarsintervallen indikerar att flertalet rektorer avsatte tid för sin personal att besvara enkäten. Både rektorer och medarbetare har besvarat enkäten, oavsett om de deltagit i kursen eller inte.

Respondenterna

Totalt inkom 74 svar, varav 10 rektorer. Bland de 64 svarande medarbetarna arbetade 44 st som barnskötare, 19 st som förskollärare och en som specialpedagog/speciallärare. 49 st arbetade i kommunal förskola. 34 svarande hade deltagit i kursen (varav två anställda vid privat förskola), medan 30 av de svarande inte hade gått kursen. Eftersom fördelningen är så jämn mellan de som deltagit och de som inte deltagit i kursen (53% och 47%) är det möjligt att göra jämförande analyser av de båda grupperna.

De flesta av rektorerna hade rektorsutbildning; sex leder arbetet vid privata förskolor, fyra hade 1–14 anställda och två hade fler än 40 anställda. Fyra av rektorerna hade själva deltagit i kursen.

I enkäten ställdes bakgrundsfrågor om utbildning och år i yrket etc., samt om de hade deltagit i Sigtuna kommuns kurs och/eller liknande kurser om barn och våld. Förutom frågor om hur de som deltagit upplevde kursen fick informanterna skatta sin egen förmåga inom temana. Skattningarna gjordes enligt en Likertskala, med fem svarsalternativ (t.ex. från Instämmer helt till Instämmer inte alls). De tema som ingick i utvärderingen var

- 1) *Kunskap och förståelse;*
- 2) *Attityd och förhållningssätt*
- 3) *Förmåga att agera*
- 4) *Våldsprevention och rutiner*
- 5) *Ledarskap och stöd*
- 6) *Ytterligare kunskapsbehov*
- 7) *Övriga kommentarer.*

Till rektorerna ställdes dessutom frågor om *Personalens kunskapsnivåer och kunskapsbehov*.

Bearbetning och analys

Intervjuerna har transkriberats i sin helhet genom AI-verktyget SVEA (se *Etik* nedan). Transkriberingarna har därefter granskats och korrigerats. En tematisk analys (se Braun och Clark 2007) har gjorts av intervjuerna, där dessa tre teman framträder:

- 1) vad kursen bidragit med i verksamheten,
- 2) vilka delar av kursen som inte lett till förändring i verksamheterna, och
- 3) vilka behov förskolorna har framåt i det våldspreventiva arbetet.

AI har även använts som stöd vid analys av enkätmaterialet (se *Etik* nedan). I analysen jämförs medarbetare som deltagit i kursen med medarbetare som inte deltagit. I resultatpresentationen används tre olika mått för att beskriva skillnader mellan grupperna. Måtten kompletterar varandra och visar skillnaderna på lite olika sätt:

- *Skillnad i medelvärde* visar hur mycket gruppernas genomsnittliga svar skiljer sig åt. Ju större skillnad, desto större skillnad mellan grupperna. Eftersom frågorna besvaras på en skala från 1 till 5 innebär exempelvis en skillnad på 0,60 att gruppernas genomsnitt skiljer sig med 0,60 skalsteg.

- *Cohen's d* visar hur stor skillnaden mellan grupperna är i förhållande till variationen i svaren. Det gör det möjligt att bedöma om en skillnad är liten eller tydlig, även när grupperna har olika spridning i sina svar. Ju högre värde, desto större skillnad mellan grupperna. Som riktvärden brukar 0,20 motsvara en liten effekt, 0,50 en medelstor effekt och 0,80 en stor effekt (Cohen, 1988).
- *Top/bottom-analysen* visar hur stor andel av deltagarna som valt de högsta respektive lägsta svarsalternativen. I rapporten räknas svarsalternativen 4–5 som höga svar och 1–2 som låga svar. Måttet gör det lättare att se om grupperna skiljer sig åt i hur många som exempelvis instämmer helt eller som uttrycker låg kunskap, trygghet eller beredskap. Skillnaden anges i procentenheter. Om 70 procent av deltagarna i grupp A har svarat 4–5 och 50 procent i grupp B har svarat 4–5 är skillnaden **20 procentenheter**. Det innebär att det är 20 procentenheter fler i grupp A som valt något av de två högsta svarsalternativen.

Tillsammans ger måtten en mer nyanserad bild av resultaten: medelvärde visar hur mycket gruppernas genomsnitt skiljer sig, Cohen's d visar hur tydlig skillnaden är i förhållande till variationen i svaren, och top/bottom-analysen visar hur svaren fördelar sig mellan höga och låga svarsalternativ.

Det finns inga etablerade universella gränsvärden för detta mått; i rapporten används det som ett deskriptivt mått på praktiskt betydelsefulla skillnader.

Mått	Liten skillnad	Tydlig skillnad	Stor skillnad	Kommentar
Skillnad i medelvärde	< 0,30	0,30–0,59	≥ 0,60	På en skala från 1 till 5 motsvarar 0,60 en skillnad på 0,60 skalsteg mellan gruppernas genomsnitt.
Cohen's d	< 0,20	0,20–0,49	≥ 0,50	Hur stor skillnaden är i förhållande till variationen i svaren. Klassiska riktvärden: 0,2 liten, 0,5 medelstor, 0,8 stor effekt (Cohen, 1988).
Top/bottom gap	< 10 %-enheter	10–19 %-enheter	≥ 20 %-enheter	Hur mycket grupperna skiljer sig i andelen som svarat högt respektive lågt

Avgränsningar

Analysen har avgränsats till att jämföra deltagare resp. icke-deltagare då dessa båda grupper är mest relevanta för att uppfylla utvärderingens syfte. De är också förhållandevis jämnstora grupper vilket är en fördel. Det skulle vara möjligt att fördjupa sig ytterligare i resultatet men det ligger utanför utvärderingens ram.

En begränsning i utvärderingen är att resultaten bygger på deltagarnas egna skattningar och inte på objektiva kunskapstest eller observationer av faktisk handlingsförmåga.

Etik

Datainsamlingen har genomförts i enlighet med god forskningssed (Vetenskapsrådet 2024) och GDPR (www.imy.se). Det innebär att samtliga deltagare har informerats muntligen eller skriftligen om undersökningens syfte och utformning samt hur den insamlade informationen kommer att användas. Data som innehåller personuppgifter har samlats in

och sparats i enlighet med de dataskyddskrav som ställs i den europeiska dataskyddsförordningen. Inspelningar av intervjuer har skett med utrustning som inte är uppkopplat mot molnet och data har sparats på servrar som ägs av Sollentuna kommun. Materialet har pseudonymiserats så att det inte är möjligt för någon utomstående att utan kompletterande uppgifter identifiera de individer som deltagit i undersökningen (Vetenskapsrådet 2024).

Under transkribering och databearbetning har AI-verktyg använts som stöd i arbetet. I första hand har SVEA använts (www.ai.se/sv/projekt/en-gemensam-digital-assistent-offentlig-sektor) som lagrar all data i Sverige och som är inställd på att inte generera data från användaren. I andra hand används andra AI-verktyg med särskild försiktighet beroende på vilken data som hanteras. Användande av AI-verktyg görs med särskild försiktighet för att skydda data i enlighet med gällande lagstiftning (www.imy.se). FoU Nordväst bär det fullständiga ansvaret för originaliteten och innehållet i alla texter i uppföljningen.

Resultat

I resultatpresentationen redovisas analysen med utgångspunkt i utvärderingens syfte att dels undersöka om kursen har lett till någon förändring, dels presenteras resultat som visar på vilka behov av kursutveckling som finns. Primärt presenteras resultaten från enkätstudien, vilka kompletteras med analysen av intervjuerna, samt anteckningar från observationerna. Ett förslag till kursutveckling presenteras i ett separat dokument som inkluderar uppföljning av kursen på årsbasis.

Kursens utfall

I analysen av enkätsvaren framkommer ett tydligt mönster. De största skillnaderna mellan kursdeltagare och övriga medarbetare återfinns inom *kunskap och förståelse* samt *förmåga att agera*. Skillnaderna är särskilt tydliga för kunskap om åskådaresskadeeffekten, olika typer av våld, normer och könsroller samt socialtjänstens arbete, och för handlingsberedskap i fråga om samtal med vårdnadshavare, orosanmälan och hedersrelaterat våld. Inom attityder och förhållningssätt är skillnaderna genomgående mindre, vilket sannolikt delvis beror på att nivåerna redan är höga och att det därför finns en takeffekt. Det innebär att de flesta håller med om påståendet att ”det är en viktig del av uppdraget att uppmärksamma barn som far illa”. Därav följer att det blir mycket liten skillnad mellan de som har gått kursen och inte.

Resultaten bör tolkas som skillnader mellan grupper och inte som säkra kausala effekter av kursen, eftersom utvärderingen inte bygger på en före-/efterdesign eller randomiserat urval.

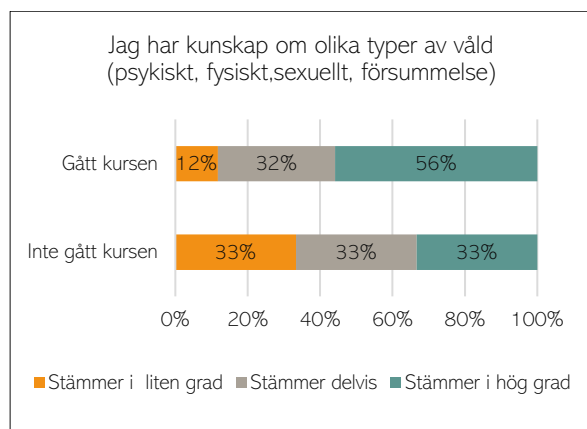
Kunskap och förståelse

I enkäten ställdes frågor om kunskap och förståelse som besvarades av samtliga medarbetare. Nedan redovisas de frågor där skillnaderna mellan kursdeltagare och övriga medarbetare är störst eller där resultaten är särskilt relevanta för kursens innehåll.

Kunskap om olika typer av våld

I kursen ägnas förhållandevis mycket tid, framför allt vid tillfälle 1, åt att beskriva olika typer av våld mot barn, vilket breddar förståelsen av våld till mer än endast fysiskt våld. Bland annat går man igenom den så kallade våldspyramiden, vilken få av kursdeltagarna har sett tidigare. Våldspyramiden beskriver hur mindre allvarliga och ofta normaliserade uttryck för ojämlikhet, diskriminering och kränkningar kan skapa en grund för grövre former av våld. Modellen används för att illustrera hur våld utvecklas längs ett kontinuum och betonar vikten av tidiga förebyggande insatser (Katz, 2013). Därtill presenteras i kursen teorier om hur våld uppstår och att våld är ett inlärt beteende.

I samband med observationerna av kursomgångarna gjordes en före/eftermätningen. Majoriteten av de 25 svarande i mätningen uppger att de fått mycket bättre kunskaper om våld. I enkätundersökningen som gick ut till samtliga förskolor i kommunen finns samtidigt en tydlig skillnad mellan grupperna. Av de som har deltagit i kursen anser endast 12 % att påståendet ”Jag har kunskap om olika typer av våld (psykiskt, fysiskt, sexuellt, försummelse)” stämmer i liten grad. Detta till skillnad mot 33 % av de som inte deltagit i kursen. Det finns en stor kunskapsskillnad mellan grupperna, vilket talar för att kursen har bidragit med en ökad förståelse för att våld är ett mångfacetterat begrepp. Kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,71 jämfört med 3,03 bland dem som inte gått kursen. (Skillnaden i medelvärde är 0,67 och Cohen's $d = 0,64$. Top/bottom-gapet är 44 procentenheter.)

Skillnad i medelvärde	Cohen's d	Top/bottom gap
0,67	0,64	44 %-enheter
Stor kunskapsskillnad		

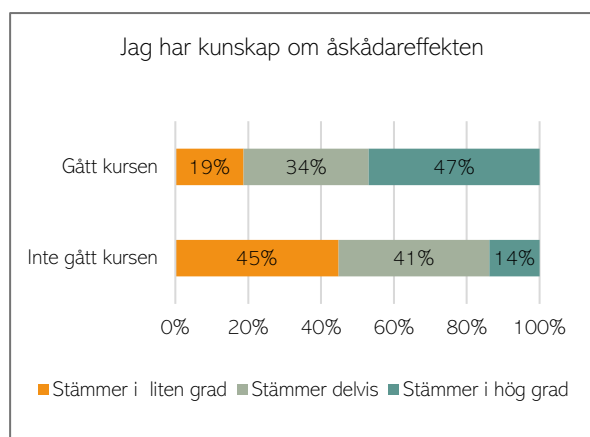
Resultatet stöds av rektorernas beskrivningar av en bredare förståelse för olika former av våld. I intervjuerna beskriver rektorerna att kursen har bidragit till en ökad medvetenhet hos personalen om olika former av våld, såväl fysiskt våld som psykiskt våld och försummelse. Flera rektorer beskriver att personalen efter kursen har fått en bredare förståelse för vad våld kan innebära och att det kan förekomma i alla samhällsskikt, inte bara i socioekonomiskt utsatta familjekonstellationer. Personalen uppmärksammar i högre utsträckning barns beteenden som tecken på utsatthet, t.ex. utåtagerande eller tysta barn. Försummelse lyfts mer ofta som oro för barn efter kursen. Flera rektorer beskriver även att medvetenheten har ökat kring hur vanligt förekommande våld är. En rektor beskriver att

det har blivit mer legitimt att lyfta och diskutera de här frågorna, eftersom den ökade kunskapen om våld har gett en gemensam plattform.

Kunskap om åskådareffekten

Åskådareffekten är en central del av kursens första tillfälle. Enligt teorin minskar sannolikheten att en person ingriper i en nödsituation när flera andra är närvarande, på grund av att man anser att någon annan borde ta ansvar (Latané & Darley, 1970). Teorin är inte välkänd bland allmänheten och det framgår av observationerna att få av kursdeltagarna känner till den sedan tidigare.

Detta framgår också tydligt av svaren i enkäten, där 45 % av de som inte deltagit i kursen uppger att de i liten grad instämmer i påståendet att ”Jag har kunskap om åskådareffekten”. Däremot uppger 47 % av de som gått kursen att påståendet stämmer i hög grad. Resultatet visar den största skillnaden av de undersökta frågorna: kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,44 jämfört med 2,62 bland dem som inte gått kursen. (Skillnaden i medelvärde är 0,82 och Cohen's $d = 0,74$. Top/bottom-gapet är 59 procentenheter.)

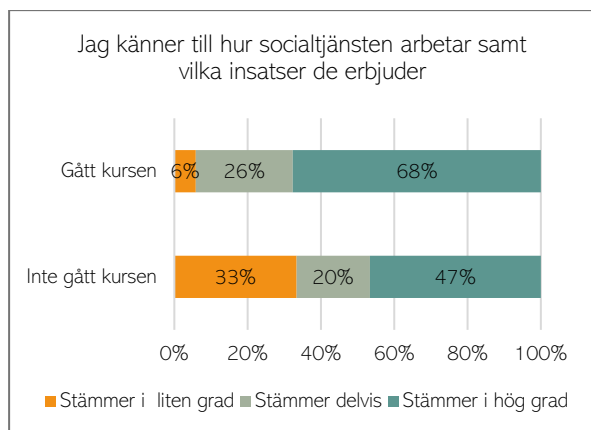

Skillnad i medelvärde	Cohen's <i>d</i>	Top/bottom gap
0,82	0,74	59 %-enheter
Starkast effekt i hela enkäten		

Resultatet visar att kursen sannolikt är särskilt effektiv för att öka den självskattade kännedomen om ett begrepp som få deltagare kände till sedan tidigare. Samtidigt är det viktigt att skilja mellan kunskap om begreppet och förmåga att omsätta åskådarperspektivet i praktiskt agerande.

Kunskap om socialtjänstens arbete och insatser

En tydlig skillnad mellan grupperna ses även i kunskap om socialtjänstens arbete och insatser. Endast 6 % av de som deltagit i kursen uppger att påståendet ”Jag känner till hur socialtjänsten arbetar samt vilka insatser de erbjuder” stämmer i liten grad, medan hela 33 % av de som inte gått kursen svarar detsamma. Kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,79 jämfört med 3,20 bland dem som inte gått kursen. Resultaten talar för att kursen har bidragit med en ökad kunskap om socialtjänstens arbete. (Skillnaden i medelvärde är 0,59 och Cohen's $d = 0,57$. Top/bottom-gapet är 48 procentenheter.)

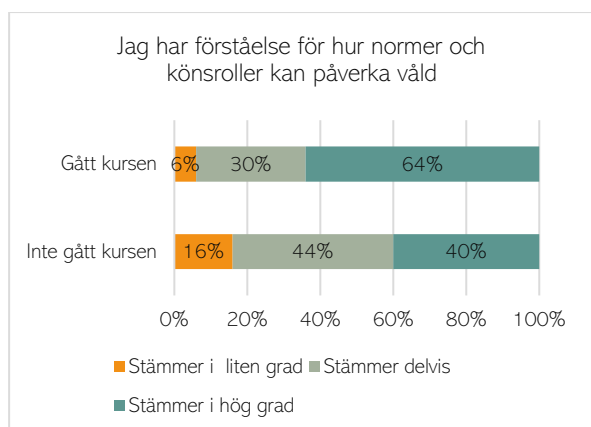

Skillnad i medelvärde	Cohen's <i>d</i>	Top/bottom gap
0,59	0,57	48 %-enheter
Tydlig kunskapseffekt		

Tillfälle två ägnas till stor del åt att beskriva vad som händer när en orosanmälan kommer in till socialtjänsten samt vilka typer av insatser socialtjänsten kan erbjuda. Observationerna visar att informationen väckte stort intresse och att flera delar var nya för deltagarna. Det framkommer också att flera kursdeltagare har varit med om att göra orosanmälningar men få vet vad som händer efter att en anmälan har gjorts. Därtill informeras om olika föräldrautbildningar och öppna insatser som erbjuds. Det finns ett stort intresse för informationen och många saker är helt nya för deltagarna. Exempelvis var det få kursdeltagare som kände till socialjourens verksamhet. I intervjuerna beskriver vissa rektorer att kunskapen om hur socialtjänsten arbetar och vilka insatser de kan erbjuda har ökat eller delvis ökat efter kursen. Flera rektorer lyfter att det finns ett fortsatt behov av att veta mer om hur socialtjänsten arbetar och att medarbetare särskilt med utländsk bakgrund fortfarande kan ha en skeptisk inställning till socialtjänsten.

Normer och könsroller

Enkäten visar också en tydlig skillnad i förståelsen av hur normer och könsroller kan påverka våld. 64 % av de som deltagit i kursen instämmer i hög grad i påståendet ”Jag har förståelse för hur normer och könsroller kan påverka våld” till skillnad mot 40 % av de som inte deltagit. Analysen påvisar en kunskapsskillnad mellan grupperna. (Skillnaden i medelvärde är 0,58 och Cohen's *d* = 0,64. Top/bottom-gapet är 34 procentenheter.)

Skillnad i medelvärde	Cohen's <i>d</i>	Top/bottom gap
0,58	0,64	34 %-enheter
Tydlig kunskapsskillnad		

Detta är ett intressant fynd eftersom flera kursdeltagare under kurstillfället ansåg att genus och normer är något de redan har god kunskap om och att de aktivt arbetar med frågan i verksamheten. Dock kompletteras detta i kursen med att förtydliga kopplingen mellan

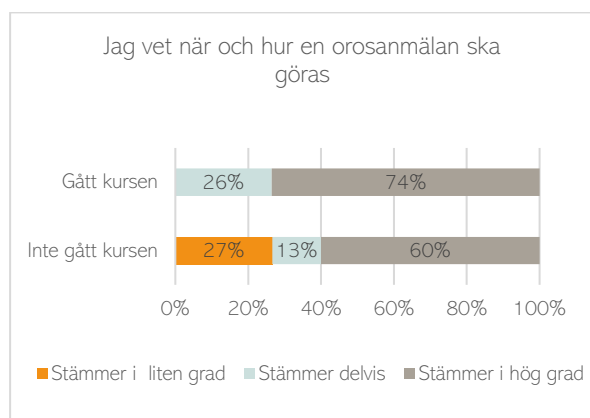
normer/genus och våld. Flera rektorer beskriver att genus och normer kopplat till våld inte är ett centralt tema i deras verksamhet. Även om vissa förskolor arbetar med genusfrågor generellt, har kursen inte lett till några specifika förändringar i hur de pratar om eller arbetar med genus kopplat till våld. En viktig slutsats är därför att skilja mellan kunskapsökning och faktisk implementering i verksamheten.

Förmåga att agera

Vid sidan av kunskap och förståelse ställdes frågor om hur de svarande skattar sin egen förmåga att agera i olika situationer. Dessa frågor avser alltså självskattad handlingsberedskap och ska inte likställas med observerat faktiskt beteende. Tre områden visar särskilt tydliga skillnader mellan grupperna: att veta när och hur en orosanmälan ska göras, att känna sig trygg i samtal med vårdnadshavare och att veta hur man ska agera vid oro för hedersrelaterat våld och förtryck.

Jag vet när och hur en orosanmälan ska göras

Det märks en tydlig skillnad på de som har respektive inte har deltagit i kursen. Påståendet ”Jag vet när och hur en orosanmälan ska göras” är det 27 % av de som inte deltagit som instämmer i liten grad i. Bland kursdeltagarna däremot instämmer alla delvis eller helt. Resultatet talar för en tydlig skillnad i självskattad handlingsberedskap. Då kursen kan anses bidra med ökad kunskap om socialtjänstens arbete och insatser är det rimligt att tro att det också leder till att medarbetarna känner sig säkrare på hur de ska agera vid en orosanmälan. (Skillnaden i medelvärde är 0,59 och Cohen’s $d = 0,57$. Top/bottom-gapet är 40 procentenheter.)

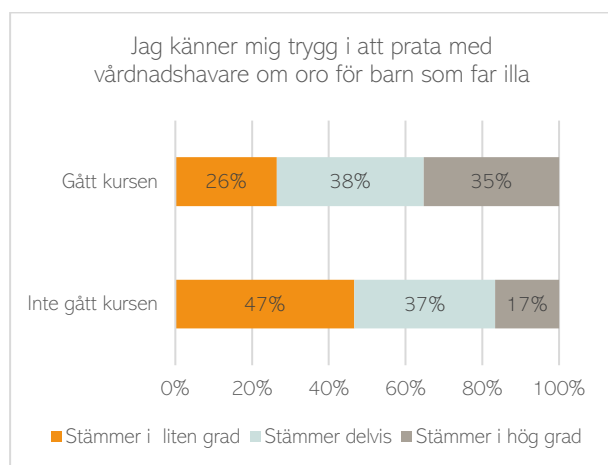
Skillnad i medelvärde	Cohen's d	Top/bottom gap
0,59	0,57	40 %-enheter
Deltagarna känner sig säkrare att agera		

Enligt de intervjuade rektorerna har kursen bidragit till en ökad samsyn i personalgruppen kring när en orosanmälan ska göras och vad som kan vara tecken på utsatthet. Kursen har lett till att personalen lyfter oro för barn oftare och i ett tidigare skede än förut, vilket har lett till fler möten med vårdnadshavare och i vissa fall orosanmälningar. Flera rektorer beskriver att personalen nu refererar tillbaka till kursen i diskussioner och att detta har stärkt deras trygghet i att agera. En rektor beskriver att det handlar om en ökad samsyn efter kursen hos personalen kring när man blir orolig för att ett barn far illa. Efter kursen har personalen i högre utsträckning uppmärksammat barns beteenden som tecken på utsatthet, t.ex. utåtagerande eller tysta barn. Tidigare kunde dessa beteenden ha tolkats som individuella problem, men nu ses de i större utsträckning som möjliga tecken på utsatthet.

Jag känner mig trygg att prata med vårdnadshavare vid oro

En fråga som ledde till mycket diskussioner under kurstillfällena var medarbetarnas upplevelser av att möta vårdnadshavare som både kan upplevas som obehagliga och direkt hotfulla. Nästan hälften av de som inte har gått kursen instämmer i liten grad (47 %) i påståendet ”Jag känner mig trygg i att prata med vårdnadshavare om oro för barn som far illa”. Kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,18 jämfört med 2,53 bland dem som inte gått kursen. (Skillnaden i medelvärde är 0,64 och Cohen's $d = 0,57$. Top/bottom-gapet är 39 procentenheter.)

Även här är det troligt att den upplevda tryggheten att prata med vårdnadshavare kan kopplas till en ökad kännedom om socialtjänstens verksamhet. Samtidigt ligger 26,5 % av kursdeltagarna i bottom-box (1–2), vilket visar att en betydande andel fortfarande inte känner sig trygga i denna situation. Detta gör samtal med vårdnadshavare till ett tydligt utvecklingsområde.

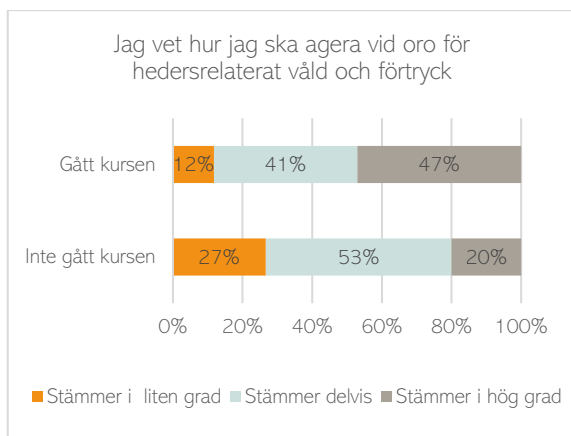

Skillnad i medelvärde	Cohen's d	Top/bottom gap
0,64	0,57	39 %-enheter
Tydlig skillnad i handlingsberedskap		

Under kurstillfälle två, då detta ämne främst diskuterades, gav flertalet deltagare exempel på hotfulla föräldrar och att de själva kände sig otrygga att vidtala vissa föräldrar. Det gavs också exempel på hur man utarbetat strategier för att möta vissa vårdnadshavare där det finns en oro. I diskussionen framhölls vikten av tillit och en god arbetsmiljö, samt att det är gynnsamt för den fortsatta processen att förskolepersonalen har påbörjat en dialog med vårdnadshavarna redan innan en eventuell anmälan görs.

Jag vet hur jag ska agera vid oro för hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck är en fråga som inte ges så mycket utrymme i kursen men där det ändå går att se en skillnad på de som deltagit och inte. Nära på hälften av de som deltagit i kursen uppger att de vet vad de ska göra vid oro för hedersrelaterat våld och förtryck jämfört med de som inte deltagit. Kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,47 jämfört med 2,83 bland dem som inte gått kursen. Resultatet visar en tydlig skillnad i självskattad handlingsberedskap, men också att kunskapen och tryggheten inte är fullt etablerad hos alla kursdeltagare. (Skillnaden i medelvärde är 0,64 och Cohen's $d = 0,60$. Top/bottom-gapet är 42 procentenheter.)

Skillnad i medelvärde	Cohen's <i>d</i>	Top/bottom gap
0,64	0,60	42 %-enheter
Stark praktisk effekt		

Flera rektorer uttrycker i intervjuerna ett behov av fördjupad kunskap om hederskultur, inte bara hedersrelaterat våld och hur man kan identifiera familjer som lever under hedersnormer.

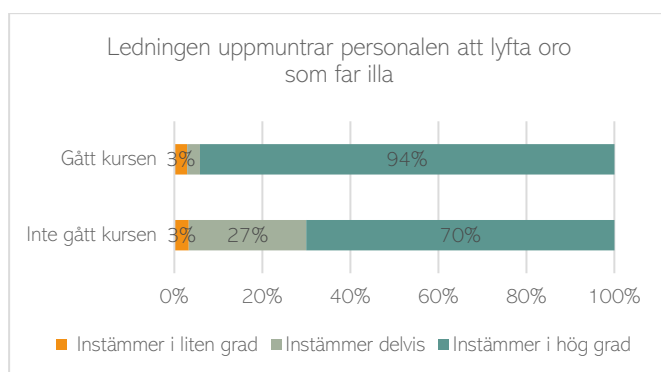
Ledning och stöd

Ytterligare ett område där det går att se en tydlig skillnad mellan grupperna är på frågan om vilken uppmuntran ledningen ger att lyfta oro, vilket är intressant eftersom det inte finns någon anledning att anta att ledningen behandlar personalen olika beroende på om de gått kursen eller inte. Istället skulle det kunna handla om att medarbetarna tolkar signaler från ledningen olika beroende på deras kunskaps

Ledningens uppmuntran att lyfta oro

Kursdeltagarna skattar alltså ledningens uppmuntran att lyfta oro högre än de som inte gått kursen. 94% av de som deltagit i kursen instämmer helt (70% av icke-deltagande) i påståendet att "Ledningen uppmuntrar personalen att lyfta oro kring barn som far illa", endast 3 % instämmer i liten grad. Av de som inte gått kursen instämmer 27 % delvis vilket kan jämföras med 3% bland kursdeltagarna. Så även om det är mycket få i båda grupperna som instämmer i *liten grad*, är den stora skillnaden mellan grupperna bland de som *instämmer helt* och de som *instämmer delvis*.

Medelvärdet är 4,53 jämfört med 4,07. Resultatet är relevant eftersom organisatoriskt stöd är en viktig förutsättning för att kunskap ska kunna omsättas i handling. Det går dock inte att avgöra om skillnaden beror på kursen eller på att verksamheter med starkare organisatoriska förutsättningar i högre grad har skickat medarbetare till kursen. (Skillnad i medelvärde är 0,46 och Cohen's *d* = 0,57. Top/bottom-gapet är 25 procentenheter.)

Skillnad i medelvärde	Cohen's <i>d</i>	Top/bottom gap
0,46	0,57	25 %-enheter
Deltagarna känner ett starkare stöd		

I fritextsvaren i enkäten efterfrågar några informanter tydligare rutiner och en svarande efterfrågar en ”Stöttande ledning och tydliga rutiner kring hur man gör en orosanmälning”. Vid ett kurstillfälle berättade en deltagare att rektorn på förskolan där hen arbetar vägrat anmäla en pappa vilket skapade oro bland medarbetare. Detta var inte en fråga som togs upp i intervjuerna.

Sammanfattning av kursens utfall

Sammantaget visar resultaten tydliga skillnader mellan medarbetare som deltagit i kursen och de som inte gjort det, framför allt när det gäller kunskap och förståelse samt förmåga att agera. Kursdeltagarna skattar sin kunskap högre inom flera centrala områden, bland annat olika typer av våld, åskådareffekten, normer och könsroller samt socialtjänstens arbete. Även den självskattade handlingsberedskapen är högre, särskilt när det gäller orosanmälan, samtal med vårdnadshavare och agerande vid oro för hedersrelaterat våld och förtryck. Resultaten från enkäten stöds i flera delar av rektorernas beskrivningar av ökad medvetenhet, samsyn och trygghet i personalgrupperna.

Samtidigt visar resultaten att kunskapsökning inte alltid innebär att personalen känner sig trygg i att omsätta kunskapen i praktiskt agerande. Även bland kursdeltagarna finns osäkerhet, framför allt i situationer som kräver professionella bedömningar och kommunikativa färdigheter. Resultaten behöver därför ses både som en bild av vad kursen kan bidra med och som en utgångspunkt för att identifiera kvarstående behov. I nästa avsnitt riktas därför fokus mot kursutveckling och de områden där kursen har bidragit till högre skattningar men som samtidigt visar på fortsatt utvecklingspotential.

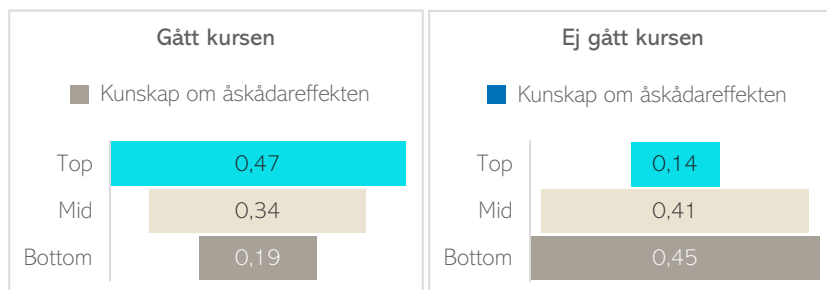
Kursutveckling

För att identifiera områden för fortsatt kursutveckling analyserades inte enbart vilka frågor som visade störst skillnader mellan grupperna, utan även vilka områden där deltagare som genomgått kursen fortfarande upplevde osäkerhet eller efterfrågade mer kunskap. Inledningsvis redovisas nedan de frågor som visar störst gap mellan de båda grupperna enligt top-/bottom-box-fördelningar (i procent), samt analys av Cohen's *d*. Fokus ligger på områden där kursen tycks ha bidragit till högre skattningar men där ytterligare utvecklingspotential fortfarande finns.

En analys av svaren inom de tre områdena kunskap, attityd och handlande visar vilka teman som är intressanta att utveckla vidare.

Jag har kunskap om åskådareffekten

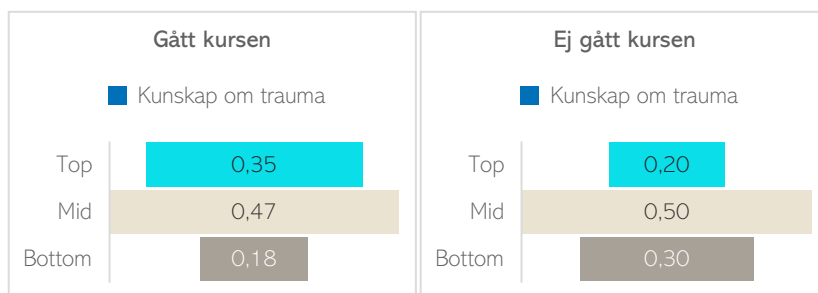
Kunskapen om åskådareffekten har den största skillnaden mellan grupperna, men den absoluta nivån bland kursdeltagarna är samtidigt lägre än för flera andra kunskapsområden (medelvärde 3,44). 46,9 % ligger i top-box och 18,8 % i bottom-box. Givet att detta är en central del av kursen är den självskattade kunskapsnivån fortfarande relativt låg.

Det kan bero på att begreppet upplevs teoretiskt och att det finns skäl att arbeta mer med tillämpning snarare än enbart teori. Resultatet talar därför inte i första hand för mer teoretisk genomgång, utan för att kunskapen bör kopplas tydligare till konkreta situationer och praktiskt agerande inom förskolans verksamhet.

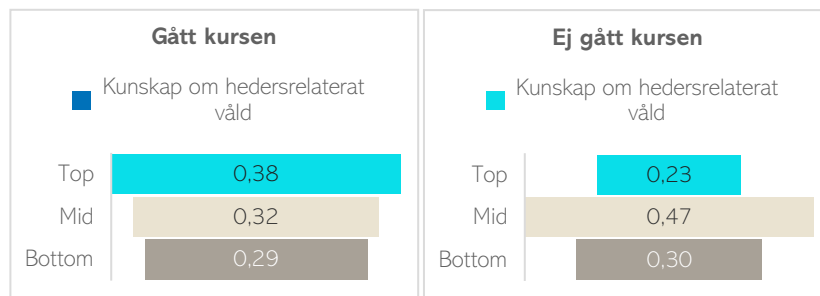
Jag har kunskap om trauma och hur det kan yttra sig hos barn

Kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,35. 35,3 % låg i top-box och 17,6 % i bottom-box. Skillnaden mellan grupperna är 0,49 och Cohen's $d = 0,52$, vilket är en medelstor effekt. Resultatet tyder på att kursen bidrar till ökad självskattad kunskap, men att många fortfarande inte känner sig helt säkra. Trauma är därför ett relevant område för fördjupning.

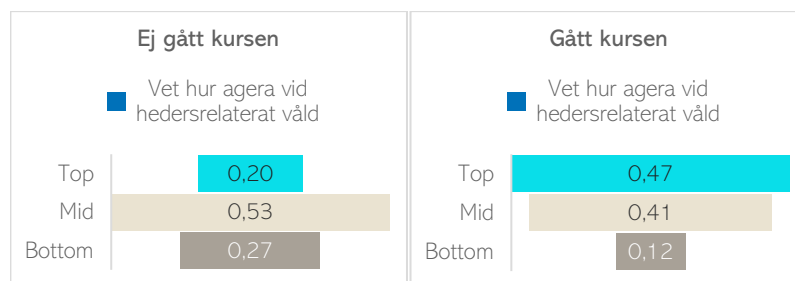
Jag har kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck

Detta är ett av kunskapsområdena med lägst nivå även efter kursen. Kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,21, och 29,4 % låg i bottom-box medan 38,2 % låg i top-box. Skillnaden mellan grupperna är 0,34 (Cohen's $d = 0,33$). Resultatet pekar på ett kvarstående kunskapsbehov, även om skillnaden mellan grupperna är mindre än för flera andra kunskapsfrågor. Hedersrelaterat våld är dessutom ett komplext område som kräver mer utrymme än vad som ryms i den nuvarande kursen.

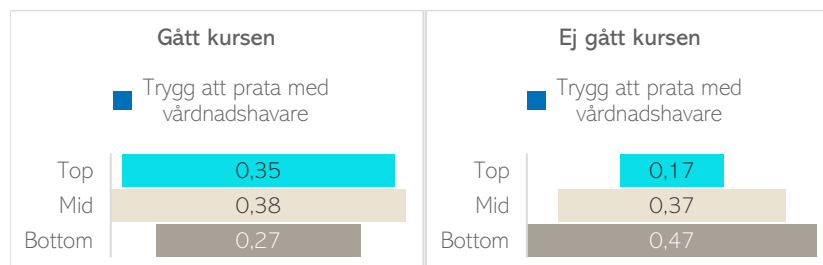
Jag vet hur jag ska agera vid oro för hedersrelaterat våld och förtryck.

Kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,47 och 47,1 % låg i top-box. Samtidigt låg 11,8 % i bottom-box och många svarade 3. Skillnaden mellan grupperna är 0,64 och Cohen's $d = 0,60$. Hedersrelaterat våld är ett komplext område som kräver konkreta handlingsstrategier. Resultatet talar för att temat behöver finnas med, men att fördjupning och praktisk tillämpning kan behöva ske i en särskild eller mer omfattande kurs.

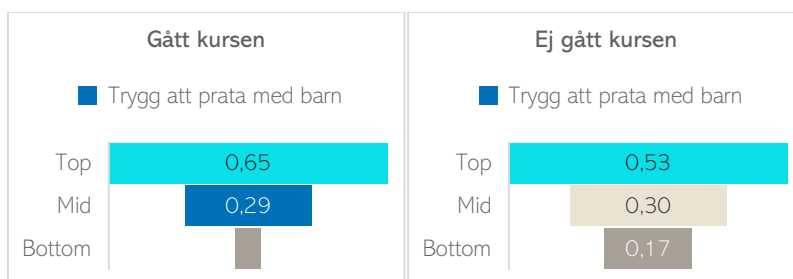
Jag känner mig trygg i att prata med vårdnadshavare om oro för barn som far illa

Det här temat är det tydligaste utvecklingsområdet inom handlingsberedskap. Kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,18 och 35,3 % låg i top-box (4–5), medan 26,5 % låg i bottom-box (1–2). Många ligger alltså fortfarande på mitten eller den lägre delen av skalan. Detta är dessutom en av de mest utmanande situationerna för verksamheterna. Skillnaden mellan grupperna är tydlig men resultatet visar samtidigt ett kvarstående behov efter kursen. Analysen visar att kursen skulle kunna öka förskolepersonalens kommunikativa säkerhet med hjälp av praktiska övningar. (Skillnad i medelvärde är 0,64; Cohen's $d = 0,57$; top/bottom-gap 39 procentenheter).

Jag känner mig trygg i att prata med barn om oro för att de far illa

Kursdeltagarna hade ett medelvärde på 3,91 och 64,7 % låg i top-box. Resultatet är betydligt bättre än för vårdnadshavarsamtal, men 35,3 % skattar fortfarande sin förmåga mellan 1–3. Skillnaden mellan grupperna är 0,35 ($d = 0,36$) och top-/bottom-gapet är 22 procentenheter. Här finns därför ett mindre men relevant utvecklingsområde kring samtalsmetodik och praktiska övningar.

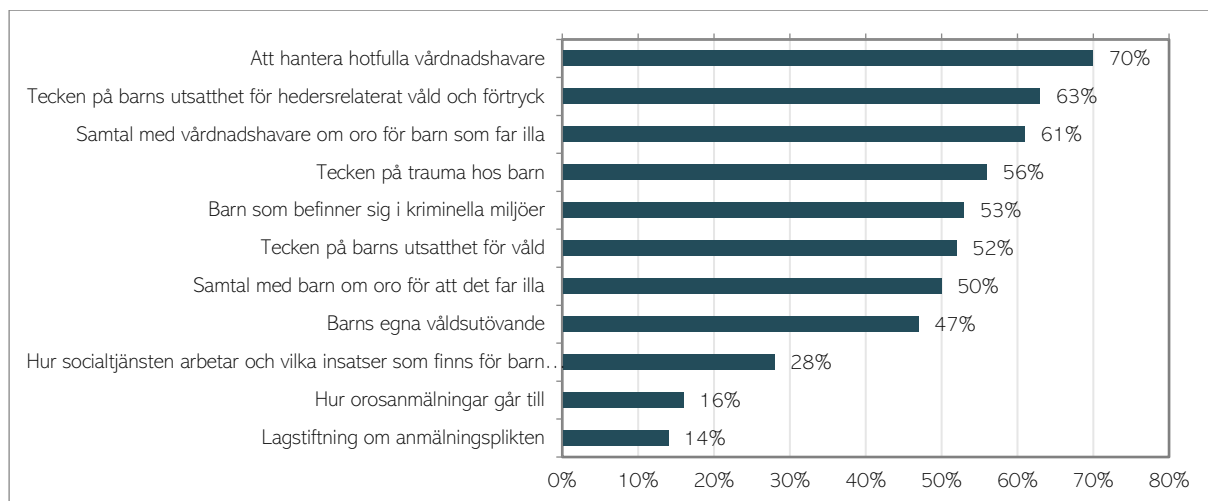

Det mest framträdande utvecklingsområdet är inte att deltagarna saknar grundläggande kunskap om våld, utan att de efter kursen fortfarande upplever osäkerhet i situationer som kräver professionellt agerande. De lägsta absoluta nivåerna återfinns framför allt i trygghet att prata med vårdnadshavare, kunskap om hedersrelaterat våld och kunskap om trauma. Även åskådareffekten har en stor skillnad mellan grupperna, men här är den viktigaste utvecklingsfrågan snarare hur kunskapen omsätts i praktiskt agerande. Sammantaget talar resultaten för att nästa steg i kursutvecklingen är att förstärka de praktiska momenten – exempelvis genom fallbaserat lärande, rollspel och reflekterande övningar – snarare än att enbart utöka den teoretiska genomgången.

Ytterligare kunskapsbehov

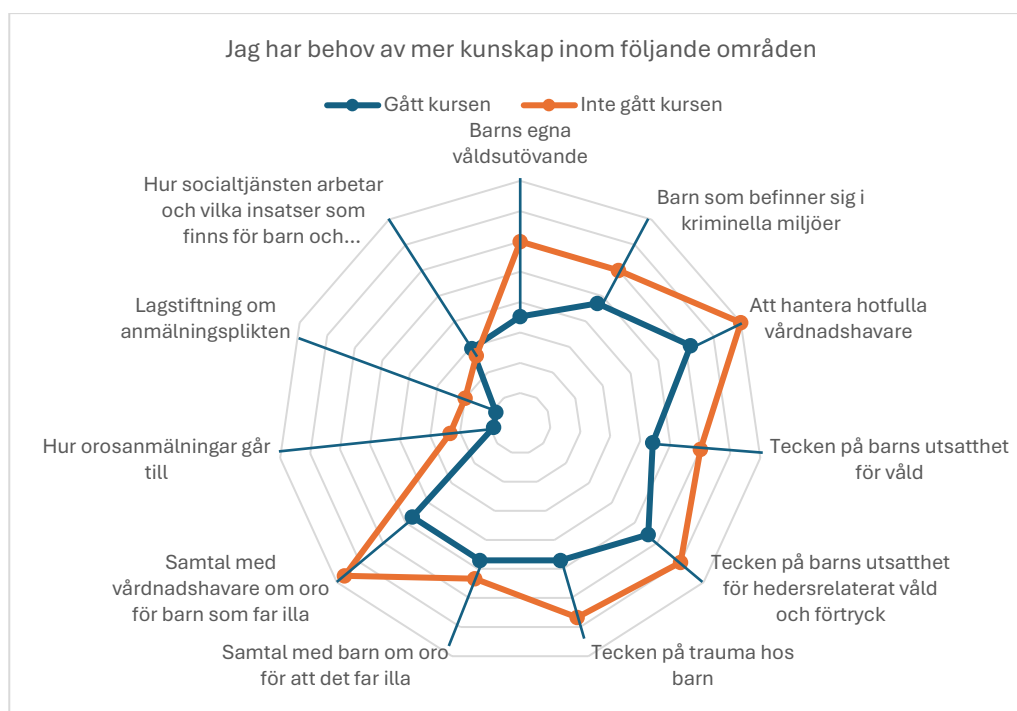
I enkäten ställdes också frågan *Jag har behov av mer kunskap inom följande områden*. Här hade deltagarna alltså möjlighet att själva uppge vad de vill ha mer kunskap om. Bland svarsalternativen fanns både teman som tas upp i kursen och teman som inte avhandlas, exempelvis, *barn som befinner sig i kriminella miljöer* och *barns eget våldsutövande* och det var möjligt att kryssa i flera alternativ. I analysen av hur hela gruppen svarade återkommer de teman som identifierats ovan.

Det finns ett stort upplevt kunskapsbehov kring hotfulla vårdnadshavare, hedersrelaterat våld och förtryck och samtal med vårdnadshavare om oro för barn som far illa.

Få svarar att de behöver mer kunskap om hur socialtjänsten arbetar, hur orosanmälningar går till och lagstiftningen kring anmälningsplikten. Dessa teman har också visat höjda kunskapsnivåer i de ovan redovisade analyserna. Så även om en medarbetare inte uttrycker ett kunskapsbehov kan det fortfarande vara relevant att inkludera temat. De övriga temana är sådana som handlar om den praktiska vardagen på förskolan och utgör verktyg för förskolepersonalen för att identifiera utsatta barn och interagera med vårdnadshavare. Temana är sådana som skulle stärka personalens professionella kompetens.

Vid en uppdelning mellan de som gått kursen och inte blir mönstret tydligt; de som gått kursen (blå linje nedan) anger genomgående ett lägre behov av ytterligare kunskap inom nästan samtliga områden. Det tyder på att kursen inte bara ökar den upplevda kunskapen utan också minskar upplevelsen av kompetensbrist.

I diagrammet syns tydligt hur kunskapsbehovet minskar efter genomgången kurs men att det fortfarande kvarstår ett behov. Det stärker resultaten från utfallsanalysen och visar att

kursen inte bara ökar självskattad kunskap utan också bidrar till att deltagarna känner sig bättre rustade i sitt arbete. Samtidigt kvarstår flera områden där en stor andel av kursdeltagarna fortfarande efterfrågar mer kunskap. En rekommendation är att dessa områden därför prioriteras i den fortsatta kursutvecklingen.

Kunskapsområde	Gått kurs (%)	Inte gått (%)	Skillnad (%)	Tolkning
Att hantera hotfulla vårdnadshavare	62	80	-18	Tydlig effekt men mycket stort kvarstående behov
Tecken på hedersrelaterat våld	56	70	-14	Fortsatt prioriterat utvecklingsområde
Samtal med vårdnadshavare om oro	47	77	-30	Störst effekt men fortsatt stort utvecklingsbehov
Tecken på trauma hos barn	47	67	-20	Kursen minskar behovet men många önskar mer fördjupning
Barn i kriminella miljöer	47	60	-13	Måttlig effekt
Samtal med barn	47	53	-6	Små skillnader – behov kvarstår i båda grupperna
Tecken på barns utsatthet för våld	44	60	-16	Tydlig förbättring efter kursen
Barns egna våldsutövande	35	60	-25	Ett område där kursen skulle kunna minska kunskapsbehovet tydligt
Hur socialtjänsten arbetar	29	26	3	I princip ingen skillnad mellan grupperna
Hur orosanmälningar går till	9	23	-15	Kursen verkar ge god trygghet
Lagstiftning om anmälningsplikt	9	20	-11	Litet kvarvarande kunskapsbehov

För tio av elva områden uppger kursdeltagarna ett lägre behov av mer kunskap än de som inte gått kursen. Det elfte temat är hur socialtjänsten arbetar. Här skiljer det mycket lite mellan grupperna (29 % jämfört med 26 %), och något fler av kursdeltagarna anger ett behov av mer kunskap. Det kan tolkas som att deltagarna genom kursen får en mer realistisk bild av socialtjänstens uppdrag och blir medvetna om att området är mer komplext än de tidigare trodde. Tolkningen ligger i linje med forskning om professionellt lärande, där ökad kunskap kan leda till en mer nyanserad bedömning av den egna kompetensen (Ellström, 1992; Ryding, 2020; Svensson et al., 2008; Schön, 1983). De två sista temana – hur orosanmälan går till och lagstiftning om anmälningsplikt – har de lägsta behoven bland kursdeltagarna, 9 % i båda fallen.

Trots kursen uppger nästan hälften eller fler av kursdeltagarna fortfarande ett behov av mer kunskap om:

- att hantera hotfulla vårdnadshavare (62 %),
- tecken på hedersrelaterat våld (56 %),
- samtal med vårdnadshavare (47 %),
- tecken på trauma (47 %),
- samtal med barn (47 %).

Samtliga dessa områden handlar om komplexa bedömningar och kommunikation, snarare än om regelverk eller formella rutiner, samtidigt som organisatoriska förutsättningar och ledningsstöd också påverkar.

Sammanfattning av utvecklingsområden

Den gruppvisa analysen visar att kursen genomgående minskar deltagarnas upplevda behov av ytterligare kunskap, vilket stärker slutsatsen att kursen har haft en positiv effekt.

Samtidigt identifieras tydliga utvecklingsområden där många kursdeltagare fortfarande efterfrågar mer kompetens. Framför allt gäller detta situationer som kräver professionella bedömningar och kommunikativa färdigheter. Resultaten talar därför för att fokusera den fortsatta kursutvecklingen främst på praktisk färdighetsträning, fallbaserat lärande och reflekterande övningar, snarare än på ytterligare genomgångar av lagstiftning eller rutiner. Detta knyter också tydligt an till de öppna svaren i enkäten, där deltagarna efterfrågar fler praktiska övningar, fallbeskrivningar och möjlighet till fördjupad diskussion.

Rektorsintervjuer

I analysen av rektorsintervjuerna framkommer ett antal utvecklingsområden och teman i kursen som har mindre bäring på verksamheten, vilka är intressanta att beakta i det fortsatta kursutvecklings-arbetet. Rektorerna pekar också ut vissa teman där de anser att det behövs förstärkning samt andra sätt som socialtjänsten stöttar förskolorna.

Vilka delar av kursen som inte lett till någon förändring i verksamheterna

Flera rektorer beskriver att **genus och normer** kopplat till våld inte har varit ett centralt tema i deras arbete efter kursen. Även om vissa förskolor arbetar med genusfrågor generellt, har kursen inte lett till några specifika förändringar i hur de pratar om eller arbetar med genus kopplat till våld. Vissa rektorer beskriver att grundläggande **rutiner kring orosanmälningar** inte har förändrats i någon större utsträckning efter kursen, eftersom dessa redan var väl etablerade i verksamheterna. Inga rektorer beskriver att det har skett några **förändringar i samarbetet med socialtjänsten** efter genomförd kurs. Arbetssätten beskrivs vara desamma som innan kursen. Detta kan kopplas till att det inte heller har gjorts några förändringar i rutiner vid orosanmälan.

Vilka behov förskolorna har framåt i ett våldspreventivt arbete

Vidare diskuterades vilka behov förskolorna har framgent. Flera rektorer uttrycker ett behov av fördjupad kunskap om **hederskultur**, inte bara hedersrelaterat våld och förtryck utan hur man kan identifiera familjer som lever med hedersnormer. Detta stärks av enkätresultaten som har redovisats ovan. Rektorerna uttrycker ett behov av att lära sig mer om **subtila tecken på utsatthet**, en rektor lyfter särskilt de tysta barnen och att man i verksamheten skulle behöva mer stöd för hur man kan nå och upptäcka de tysta barnens utsatthet. Flera rektorer efterfrågar mer kunskap om hur man **möter barn i utsatta situationer**, t.ex. barn som har varit med om trauma eller som lever i familjer med utvisningsbeslut. De vill ha praktiska verktyg för hur man kan stötta dessa barn i vardagen.

Flera rektorer efterfrågar **återkommande kurstillfällen** för att hålla kunskapen vid liv. De beskriver att kursen har varit bra, men att **repetition** och uppföljning behövs för att personalen ska kunna tillämpa kunskapen i praktiken. Även detta syns i enkäten. 50% av de svarande (oavsett kursdeltagande) uppger att de skulle vilja ha fler kurstillfällen. Flera rektorer efterfrågar **praktiska verktyg och material** som kan användas på arbetsplatsen för att diskutera och arbeta vidare med frågorna. De vill ha case, reflektionsfrågor och arbetsunderlag som kan användas på APT-möten. I enkäten uppgav 42% att de önskar ett skriftligt material som underlag för diskussion i arbetslaget. Flera rektorer efterfrågar **mer samverkan med socialtjänsten**, t.ex. genom att socialtjänsten kommer ut till förskolorna

för att informera om sitt arbete och vilka stödinsatser som finns. De vill också ha tydligare återkoppling från socialtjänsten efter att en orosanmälan har gjorts.

Stärkt samverkan med socialtjänsten – egen kontaktperson för förskolan

Samtliga rektorer tar under intervjuerna upp att förskolorna har fått en egen kontaktperson inom socialtjänsten som de kan rådfråga vid oro för barn. Flera av rektorerna nämner att det är denna funktion som har bidragit till ett bättre samarbete mellan förskolorna och socialtjänsten. De flesta rektorer tar upp att den här kontaktpersonen kan vara med vid möten med föräldrar när oro ska förmedlas, så kallade "samarbetssamtal". Kontaktpersonen kan också vara med vid möten med personal och/eller föräldrar då kontaktpersonen informerar om socialtjänsten generellt. En rektor tar upp att det är den här funktionen som gett den mest konkreta och största effekten för att öka orosanmälningar. Under kurstillfällena pratades det flera gånger om den socialsekreterare som jobbar specifikt mot förskolan. Där uttrycktes även ett önskemål om att etablera en kontakt med polisen.

Slutsatser och rekommendationer

Kursen är förknippad med tydliga skillnader i deltagarnas självskattade kunskap och handlingsberedskap. De största skillnaderna återfinns i kunskap om *åskådareffekten, olika typer av våld, normer och könsroller samt socialtjänstens arbete*. Även handlingsberedskapen skiljer sig tydligt mellan grupperna, särskilt när det gäller *samtal med vårdnadshavare, orosanmälan och hedersrelaterat våld*. För attityder är skillnaderna genomgående mindre, vilket sannolikt delvis beror på att nivåerna redan är höga och att det därför finns en takeffekt. Utvärderingen kan inte visa på säkra kausala effekter av kursen eftersom grupperna inte har skapats genom randomisering och ingen före-/eftermätning finns för hela urvalet. Snarare visar resultaten skillnader mellan de grupper som har deltagit i kursen och de som inte har deltagit i kursen som kan bero på kursen. De bevisar inte att kursen direkt har orsakat skillnaderna som presenteras då det kan ha påverkats av flera faktorer. Utvärderingen ger dock sammantaget en samstämmig bild av att kursen bidrar till en stärkt kunskapsgrund och ökad beredskap att uppmärksamma och agera vid oro för barn.

Utvärderingen talar för att kursen främst kan utvecklas genom att inslag där kursdeltagarna ger tillfälle att omsätta teoretisk kunskap i praktiskt och professionellt handlande. De lägsta nivåerna bland kursdeltagarna återfinns framför allt i trygghet att prata med vårdnadshavare, kunskap om hedersrelaterat våld och kunskap om trauma. Samtidigt har åskådareffekten den största gruppskillnaden, vilket visar att kursen är effektiv för att öka kännedom om begreppet men att det finns skäl att arbeta mer med tillämpning. Sammantaget talar resultaten för att nästa steg i kursutvecklingen är att förstärka praktiska moment genom exempelvis fallbaserat lärande, rollspel och reflekterande övningar, snarare än att enbart utöka det teoretiska innehållet.

Rekommendationer

Baserat på den samlade utvärderingen rekommenderas att kursen utvecklas med fortsatt fokus på att stärka kunskap om våld och barns utsatthet samt förmåga att agera vid oro för barn. Resultaten visar tydliga gruppskillnader i dessa områden. Samtidigt bör

rekommendationerna inte formuleras som säkra kausala effekter av kursen, utan som slutsatser utifrån en samlad bild från enkät, intervjuer och observationer. Teman som visar både tydliga skillnader och kvarstående behov bör prioriteras i kursutvecklingen.

- Åskådarperspektivet kan med fördel fokusera mer på den praktiska och professionella relevansen för förskolans verksamhet.
- Detsamma gäller genus och normer. Rekommendationen är att behålla temat men tydligare koppla det till praktik och reflektion.
- God effekt på deltagarnas självskattade kunskaper om våldsformer, normer och könsroller, trauma och socialtjänstens arbete. Dessa teman bör utgöra en viktig del av kursen.
- Mer kunskap och träning i att möta vårdnadshavare, framför allt hur personalen kan hantera hotfulla vårdnadshavare.
- I dagens samhälle kan det också finnas en poäng med att höja kunskapen om barn som befinner sig i kriminella miljöer och barns eget våldsutövande.
- Ett område som starkt efterfrågas av såväl medarbetare som rektorer är hederskultur och hedersrelaterat våld och förtryck. Temat är komplext och omfattande. I kommunen förbereds en särskild kurs på temat. Rekommendationen är att fördjupningen av temat sker i den särskilda kursen snarare än att försöka rymma ett så omfattande tema inom den befintliga kursen. Grundläggande orientering och hänvisning till fördjupning kan dock finnas kvar i den nuvarande kursen.

Då kursen ger ett gott teoretiskt bidrag till personalens kunskaper om våld är det största utvecklingsområdet att öka de praktiska inslagen. Förslagsvis kan kursen utvecklas genom att inkludera:

- rollspel
- autentiska fall
- träning på svåra samtal
- konkreta formuleringar
- återkoppling från kursledare
- skriftligt material att arbeta med i verksamheten
- repetitionstillfällen

Kursen har potential att stärka den professionella kompetensen hos personalen och i förlängningen stärka det våldspreventiva arbetet i kommunen.

Referenser

- Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the mystery of health: How people manage stress and stay well*. Jossey-Bass.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice Hall.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Cislaghi, B., & Heise, L. (2020). Gender norms and social norms: Differences, similarities and why they matter in prevention science. *Sociology of Health & Illness*, 42(2), 407–422. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.13008>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioural sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Darley, J. M., & Latané, B. (1968). Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8(4), 377–383. <https://doi.org/10.1037/h0025589>
- Ellström, P.-E. (1992). *Gränslandet mellan pedagogik och arbetsliv: Om det utvecklingsinriktade lärandet*. Studentlitteratur.
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 32(8), 797–810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Katz, J. (2013). *Violence against women is a men's issue: Jackson Katz reader* (2nd ed.). Ted Adams Media.
- Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2007). A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. *Child Abuse & Neglect*, 31(11–12), 1201–1231. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.021>
- Latané, B., & Darley, J. M. (1968). Group inhibition of bystander intervention in emergencies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 10(3), 215–221. <https://doi.org/10.1037/h0026570> (PubMed)
- Latané, B., & Darley, J. M. (1970). *The unresponsive bystander: Why doesn't he help?* Appleton-Century-Crofts.
- Länsstyrelsen i Stockholms län. (2018). *Pilotutvärdering av det universella våldspreventiva skolprogrammet TÅGET: En sammanfattning*. <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2018/pilotutvardering-av-det-universella-valdspreventiva-skolprogrammet-taget---en-sammanfattning.html>
- Pernebo, K., & Almqvist, K. (2017). Young children exposed to intimate partner violence describe their abused parent: A qualitative study. *Journal of Family Violence*, 32(2), 169–178. <https://doi.org/10.1007/s10896-016-9856-5>
- Ryding, J. (2020). *Mellan evidens och reflektion: Om professionellt lärande i socialtjänstens familjebehandlande arbete* (Doktorsavhandling). Högskolan Väst.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.
- Sullivan, G. M., & Artino, A. R., Jr. (2013). Analyzing and interpreting data from Likert-type scales. *Journal of Graduate Medical Education*, 5(4), 541–542. <https://doi.org/10.4300/JGME-5-4-18>
- Svensson, K., Johnsson, E., & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme: Utmaningar i socialt arbete*. Natur & Kultur.
- World Health Organization. (2002). *World report on violence and health*.

Bilaga 1 Intervjuguide

Frågeguide till intervjuer med rektorer:

Bakgrundsfrågor/Generella/övergripande frågor:

- När gick din personal utbildningen för första gången?
- När var senaste gången som någon ur din personal gick utbildning?
- Hur många, ungefär i din personalgrupp har gått utbildningen?
- Hur ser förutsättningarna ut för att låta nyanställd personal gå utbildningen?
- Har du själv gått utbildningen?

Frågor kring beteende/attitydförändringar kopplat till utbildningen

Orosanmälningar/kontakt med socialnämnden:

- *Händer det att ni gör orosanmälningar? Kan du berätta om hur ni brukar gå tillväga?*
- *Är det skillnad mot innan personalen gick kursen? Om ja, vad i kursen tror du har bidragit till att det blivit så?*
- *Hur brukar ert samarbete eller kontakt med socialtjänsten se ut? Är det skillnad mot innan personalen gick kursen? (Om ja, på vilket sätt tror du att utbildningen har bidragit till det?)*
- *Har du några andra erfarenheter eller något som blivit annorlunda efter kursen gällande kontakt med socialtjänsten?*

Interna förändringar

- Kan du berätta lite om era rutiner som ni har på förskolorna kring orosanmälningar eller kontakt med socialtjänsten? Är det någon skillnad i rutinerna efter kursen? På vilket sätt har ert arbete med rutiner påverkats av att personalen har gått kursen?
- Hur ser era samtal ut i personalgruppen eller på ledningsnivå om oro för barn eller orosanmälningar? Har det påverkats av kursen?
- Hur skulle du beskriva samsynen på arbetsplatsen om när orosmälan ska göras till socialtjänsten? Har den förändrats på något sätt efter utbildningen?
- Har det skett några andra typer av förändringar hos personalen/på arbetsplatsen efter kursen?

Normer/Genus

- Kan du beskriva hur du/personalen på förskolan pratar om genus och normer kopplat till våld?
- Finns det några skillnader i hur ni arbetar kring detta före och efter utbildningen?

Kunskapsnivå

- Upplever du att din/personalens kunskap om våld har ökat efter utbildningen? På vilket sätt märks det i så fall? Ge gärna exempel!
- Upplever du att din/personalens kunskap om hur socialtjänsten arbetar har ökat efter utbildningen? I så fall vad har den kunskapen lett till?

Frågor kring fortsatt behov efter utbildningen

- Vilka behov ser du att du/din personal/er verksamhet har för att kunna upptäcka våldsutsatta barn i högre utsträckning?
- Vad ser du för utmaningar i verksamheten när det kommer till att uppmärksamma barns våldsutsatthet?
- Utmaningar i organisationen?
- Utmaningar kunskapsmässigt?
- Vad tror du skulle behövas för att öka upptäckten? Vilka kunskapsbehov eller organisatoriska förutsättningar behövs då?
- Finns det behov av ytterligare material att använda i praktiken och vardagen för att hålla frågan levande?
- Hur tänker du kring din personals behov av en påfyllnadskurs, utöver den kurs som de redan har gått?
- Hur ser behoven ut för nyanställda jämfört med de som har gått kursen?
- Hur ser förutsättningarna ut framåt för att frigöra tid för att gå kursen?
- Finns det andra former för kursen som skulle vara lämpliga?
- Vilka hinder upplever du att det finns i relation till socialtjänsten, när de kommer till samarbete eller samverkan för att upptäcka våldsutsatta barn?
- Hur väl tycker du att nuvarande utbildning tillgodoser de behov som din verksamhet har avseende våldsutsatta barn?

Avslutande frågor kring utbildningen som helhet:

- Vad är din uppfattning om utbildningen som helhet?
- På vilket sätt skulle du säga att barnen märker att du/personalen har gått utbildningen?
- Om privatdriven förskola: Vad fick dig att tacka ja till erbjudandet om utbildning?
- Om kommunalt driven förskola: Hur ser du på att utbildningen är obligatorisk? Om den inte hade varit det tror du att du hade tackat ja till erbjudande om att gå den?

Är det något som du vill lyfta som kan vara viktigt som vi inte har pratat om?

Bilaga 2 Enkät svar

Yrkesroll

	Gått kursen		Inte gått kursen		Totalt
	n	Procent	n	Procent	
Förskollärare	10	29,4%	9	30,0%	19
Barnskötare	23	67,7%	21	70,0%	44
Specialpedagog / speciallärare	1	2,9%	0	0,0%	1
Rektor / biträdande rektor	0	0,0%	0	0,0%	0
Annan chef	0	0,0%	0	0,0%	0
Totalt	34		30		64

Hur länge har du arbetat inom förskola eller annan skolverksamhet?

	Gått kursen		Inte gått kursen		Totalt
	n	Procent	n	Procent	
0–2 år		0,0%	3	10,0%	3
3–5 år	1	2,9%	8	26,7%	9
6–10 år	10	29,4%	7	23,3%	17
11–20 år	6	17,7%	8	26,7%	14
Mer än 20 år	17	50,0%	4	13,3%	21
Totalt	34		30		64

Hur länge har du arbetat på din nuvarande arbetsplats?

	Gått kursen		Inte gått kursen		Totalt
	n	Procent	n	Procent	
Mindre än 1 år		,0%	6	20,0%	6
1–3 år	8	23,5%	14	46,7%	22
4–6 år	9	26,5%	4	13,3%	13
7–10 år	9	26,5%	4	13,3%	13
Mer än 10 år	8	23,5%	4	13,3%	12
Totalt	34		32		66

Högsta relevanta utbildning

	Gått kursen		Inte gått kursen		Totalt
	n	Procent	n	Procent	
Barnskötarutbildning	18	52,9%	16	53,3%	34
Förskollärarytbildning	12	35,3%	8	26,7%	20
Annan lärarutbildning	0	0,0%	1	3,3%	1
Rektorsutbildning	0	0,0%	0	0,0%	0
Annan	6	17,6%	5	16,7%	11
Totalt	36	0	30	0	66

Annan	Gruppträningsinstruktör
Annan	Universitetet ekonomi
Annan	Gymnasiet
Annan	Gymnasieutbildning
Annan	1 års montessoriutbildning på SU
Annan	Gymnasium utbildning
Annan	utan utbildning

Vilken huvudman har förskolan där du arbetar?

	Gått kursen		Inte gått kursen		
	n	Procent	n	Procent	Totalt
Kommunal	32	94,1%	17	56,7%	49
Privat	2	5,9%	13	43,3%	15
Totalt	34		30		64

Vilka åldrar är det på barnen på den avdelning där du huvudsakligen arbetar?

	Gått kursen		Inte gått kursen		
	n	Procent	n	Procent	Totalt
1-3	10	29,4%	12	40,0%	22
4-5	13	38,2%	11	36,7%	24
Blandade åldrar	12	35,3%	7	23,3%	19
Totalt	35		30		65

Har du deltagit i kursen Våldsprevention i förskolan?

	Gått kursen		Inte gått kursen		
	n	Procent	n	Procent	Totalt
ja	34	100,0%	0	0,0%	34
nej	0	0,0%	30	100,0%	30
Totalt	34		30		64

Har du gått någon annan kurs om våld mot barn och/eller barns utsatthet?

	Gått kursen		Inte gått kursen		
	n	Procent	n	Procent	
ja	5	14,7%	2	6,7%	
nej	29	85,3%	28	93,3%	
Totalt	34		30		

Om ja, vilken?

Webbsurfa från Rädda barnen

Barn som utmanar

Våld i hemmet i samarbete med socialtjänsten.

Har gått kurs som Sigtuna kommun haft. Har även gått kurser på min fritid som Bris och andra föreningar haft, med barn som far illa. För att jag vill hjälpa och förstå barnen.

Inom förskolläraryrket läste vi en kurs som hette vad jag minns barns hälsa och välmående.

Jobba i förskolan

Kursen har påverkat mitt arbetssätt i förskolan

	<i>n</i>	<i>Procent</i>
1 Instämmer inte alls	1	3,0%
2 Instämmer i liten grad	6	18,2%
3 Instämmer delvis	14	42,4%
4 Instämmer i hög grad	5	15,2%
5 Instämmer helt	7	21,2%
Totalt	33	

Jag upplever att kursen har lett till

	1 Instämmer inte allt	2 Instämmer i liten grad	3 Instämmer delvis	4 Instämmer i hög grad	5 Instämmer helt	Medelvärde	Median
Mer diskussion om barn som far illa i allmänhet	,0%	12,1%	30,3%	39,4%	18,2%	3,6	4,0
Att det är lättare att prata om oro för barn som far illa	,0%	5,9%	23,5%	41,2%	29,4%	3,9	4,0
Ökat fokus på könsnormer	14,7%	8,8%	35,3%	29,4%	11,8%	3,1	3,0
Ökat fokus på att upptäcka barn som far illa	,0%	,0%	24,2%	57,6%	18,2%	3,9	4,0
Ökad samverkan med socialtjänsten	5,9%	8,8%	23,5%	38,3%	23,5%	3,6	4,0
Totalt						3,7	4,0

Vad tyckte du var bäst med kursen?

Att få inblick i samhället idag, att det ökat min kunskap om ämnet.

Önskar att vi regelbundet har dessa kurser pga att alla inte alltid har kunskapen om barn som far illa, det är självklart ett av våra uppdrag

Att få mer kunskap.

Att veta hur man skulle hantera olika situationer

Att få veta om samarbetet med socialtjänsten

Kommer inte ihåg det är så länge sedan.

Kursen var väldigt intressant och viktig. Man fick höra andra kollegors erfarenheter och det kändes som ett öppet forum för att ställa frågor.

Att det var intressant

Mer kunskap om olika typer av våld, samverkan med socialtjänsten.

All information man fick

Att det fanns konkreta exempel, ex filmer, tips m.m.

Lagom lång. Bra med uppdelat innehåll/tillfälle.

Vad saknades i kursen? (Tex, tryckt material, praktiska övningar, fallbeskrivningar m.m)

Praktiska övningar

Ibland kan det kännas lite stressigt att få ställa frågor och diskutera

Praktiska övningar kanske

Ännu mer om att kunna se varningstecken

Vet ej

Kommer inte ihåg

Praktiska övningar.

Fallbeskrivningar, tryckt material att kunna gå tillbaka till

Inget alls bör gå den. Super viktigt

Praktiska övningar, stöd material att ha i verksamheten.

Djupare diskussioner samt mer utbildning i hur socialtjänsten tänker/ska agera vid anmälningar.

Kunskap och förståelse

- 1 Instämmer inte alls
- 2 Instämmer i liten grad
- 3 Instämmer delvis
- 4 Instämmer i hög grad
- 5 Instämmer helt

Jag har kunskap om olika typer av våld (psykiskt, fysiskt, sexuellt, försummelse)	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	11,8%	32,3%	29,4%	26,5%	3,7	4,0
Inte gått kursen	6,7%	26,7%	33,3%	23,3%	10,0%	3,0	3,0
Jag har kunskap om tecken på att ett barn kan vara utsatt för våld	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	2,9%	11,8%	32,4%	35,3%	17,6%	3,5	4,0
Inte gått kursen	6,7%	16,7%	43,3%	30,0%	3,3%	3,1	3,0
Jag har förståelse för hur normer och könsroller kan påverka våld.	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	6,0%	30,3%	36,4%	27,3%	3,8	4,0
Inte gått kursen	3,3%	13,3%	43,4%	33,3%	6,7%	3,3	3,0
Jag har kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	2,9%	26,5%	32,4%	23,5%	14,7%	3,2	3,0
Inte gått kursen	10,0%	20,0%	46,7%	20,0%	3,3%	2,9	3,0
Jag har kunskap om trauma och hur det kan yttra sig hos barn.	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	17,7%	47,1%	17,6%	17,6%	3,4	3,0
Inte gått kursen	6,7%	23,3%	50,0%	16,7%	3,3%	2,9	3,0
Jag har kunskap om åskådareffekten	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	9,3%	9,4%	34,4%	21,9%	25,0%	3,4	3,0
Inte gått kursen	10,3%	34,5%	41,4%	10,3%	3,5%	2,6	3,0
Jag känner till hur socialtjänsten arbetar samt vilka insatser de erbjuder	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	5,9%	26,5%	50,0%	17,6%	3,8	4,0
Inte gått kursen	10,0%	23,3%	20,0%	30,0%	16,7%	3,2	3,0

Förmåga att agera

- 1 Instämmer inte alls
- 2 Instämmer i liten grad
- 3 Instämmer delvis
- 4 Instämmer i hög grad
- 5 Instämmer helt

Jag känner mig trygg i att prata med mina kollegor eller min chef om jag känner oro för barn som far illa	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	,0%	5,9%	32,3%	61,8%	4,6	5,0
Inte gått kursen	,0%	3,4%	3,3%	30,0%	63,3%	4,5	5,0
Jag känner mig trygg i att prata med barn om oro för att det far illa	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	5,9%	29,4%	32,3%	32,4%	3,9	4,0
Inte gått kursen	,0%	16,7%	30,0%	33,3%	20,0%	3,6	4,0
Jag känner mig trygg i att prata med vårdnadshavare om oro för barn som far illa	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	3,0%	23,5%	38,2%	23,5%	11,8%	3,2	3,0
Inte gått kursen	26,7%	20,0%	36,6%	6,7%	10,0%	2,5	3,0
Jag vet när och hur en orosanmälan ska göras	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	,0%	26,5%	38,2%	35,3%	4,1	4,0
Inte gått kursen	6,7%	20,0%	13,3%	36,7%	23,3%	3,5	4,0
Jag vet hur jag ska agera vid oro för hedersrelaterat våld och förtryck	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	5,9%	5,9%	41,2%	29,4%	17,6%	3,5	3,0
Inte gått kursen	16,7%	10,0%	53,3%	13,3%	6,7%	2,8	3,0

Attityd och förhållningssätt

- 1 Instämmer inte alls
- 2 Instämmer i liten grad
- 3 Instämmer delvis
- 4 Instämmer i hög grad
- 5 Instämmer helt

Det är en viktig del av mitt uppdrag att uppmärksamma barn som far illa	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	,0%	5,9%	8,8%	85,3%	4,8	5,0
Inte gått kursen	,0%	3,3%	6,7%	23,3%	66,7%	4,5	5,0

Jag känner ett personligt ansvar att agera vid oro för barn som far illa	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	,0%	5,9%	11,8%	82,3%	4,8	5,0
Inte gått kursen	,0%	3,4%	13,3%	23,3%	60,0%	4,4	5,0
Det är accepterat i min verksamhet att lyfta oro för barn som far illa	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	,0%	2,9%	20,6%	76,5%	4,7	5,0
Inte gått kursen	,0%	,0%	10,0%	26,7%	63,3%	4,5	5,0
Jag får stöd från mina kollegor och min chef om jag lyfter oro för att ett barn far illa	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	,0%	5,9%	20,6%	73,5%	4,7	5,0
Inte gått kursen	,0%	,0%	3,4%	23,3%	73,3%	4,7	5,0
	,0%	,0%	5,9%	20,6%	73,5%	4,7	5,0
Jag reflekterar över mina föreställningar om hur normer och könsroller kan påverka våld	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	8,8%	14,7%	35,3%	41,2%	4,1	4,0
Inte gått kursen	3,4%	13,3%	23,3%	30,0%	30,0%	3,7	4,0

På vår förskola arbetar vi aktivt med att förebygga, uppmärksamma och agera när barn far illa

	Gått kursen		Inte gått kursen		
	n	Procent	n	Procent	Totalt
1 Instämmer inte alls		,0%		,0%	
2 Instämmer i liten grad		,0%	1	3,3%	1
3 Instämmer delvis	7	20,6%	5	16,7%	12
4 Instämmer i hög grad	13	38,2%	11	36,7%	24
5 Instämmer helt	14	41,2%	13	43,3%	27
Totalt	34		30		64

Har du någon gång gjort eller varit delaktig i en orosanmälan till socialtjänsten?

	Gått kursen		Inte gått kursen		
	n	Procent	n	Procent	Totalt
Ja	27	79,4%	12	40,0%	39
Nej	7	20,6%	16	53,3%	23
Vet ej		,0%	2	6,7%	2
Totalt	34		30		64

På vår förskola finns det rutiner för orosanmälningar

	Gått kursen		Inte gått kursen		Totalt
	n	Procent	n	Procent	
<i>Ja</i>	33	97,1%	25	83,4%	58
<i>Nej</i>		,0%	1	3,3%	1
<i>Vet ej</i>	1	2,9%	4	13,3%	5
<i>Totalt</i>	34		30		64

Rutinerna

	Gått kursen		Inte gått kursen		Totalt
	n	Procent	n	Procent	
<i>är tydliga</i>	21	63,6%	13	52,0%	34
<i>är kända i personalgruppen</i>	10	30,3%	10	40,0%	20
<i>används när situationer uppstår</i>	13	39,4%	12	48,0%	25
<i>Totalt</i>	44		35		79

Ledarskap och stöd

- 1 Instämmer inte alls
- 2 Instämmer i liten grad
- 3 Instämmer delvis
- 4 Instämmer i hög grad
- 5 Instämmer helt

Ledningen uppmuntrar personalen att lyfta oro som far illa	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	2,9%	2,9%	32,4%	61,8%	4,5	5,0
Inte gått kursen	,0%	3,3%	26,7%	30,0%	40,0%	4,1	4,0
Vi diskuterar regelbundet barn som kan fara illa	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	5,9%	17,6%	32,4%	44,1%	4,1	4,0
Inte gått kursen	,0%	3,3%	36,7%	16,7%	43,3%	4,0	4,0
Ledningen följer upp personalens oro enligt verksamhetens rutiner	1	2	3	4	5	Med	Mdn
Gått kursen	,0%	2,9%	26,5%	26,5%	44,1%	4,1	4,0
Inte gått kursen	,0%	,0%	30,0%	36,7%	33,3%	4,0	4,0

Jag har behov av mer kunskap om

	Gått kursen		Inte gått kursen		Totalt
	n	Procent	n	Procent	
Barns egna våldsutövande	12	35,3%	18	60,0%	30
Barn som befinner sig i kriminella miljöer	16	47,1%	18	60,0%	34
Att hantera hotfulla vårdnadshavare	21	61,8%	24	80,0%	45
Tecken på barns utsatthet för våld	15	44,1%	18	60,0%	33
Tecken på barns utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck	19	55,9%	21	70,0%	40
Tecken på trauma hos barn	16	47,1%	20	66,7%	36
Samtal med barn om oro för att det far illa	16	47,1%	16	53,3%	32
Samtal med vårdnadshavare om oro för barn som far illa	16	47,1%	23	76,7%	39
Hur orosanmälningar går till	3	8,8%	7	23,3%	10
Lagstiftning om anmälningsplikten	3	8,8%	6	20,0%	9
Hur socialtjänsten arbetar och vilka insatser som finns för barn och vårdnadshavare	10	29,4%	8	26,7%	18
Totalt	147		179		326

Vad anser du skulle ytterligare stärka arbetet på er förskola i att förebygga, uppmärksamma och agera när barn far illa?

	Gått kursen		Inte gått kursen		Totalt
	n	Procent	n	Procent	
Mer tid för reflektion i arbetslaget	19	55,9%	14	46,7%	33
Skriftligt material för diskussion i arbetslaget	17	50,0%	10	33,3%	27
Handledning	12	35,3%	12	40,0%	24
Tydligare rutiner	5	14,7%	11	36,7%	16
Tydligare stöd från ledningen	2	5,9%	3	10,0%	5
Ytterligare kurstillfällen	17	50,0%	15	50,0%	32
Annat	2	5,9%		,0%	2
Totalt	74		65		139

Annat Mindre barngrupper

När saker sker tex vid omhändertagande och orosanmälan, att vi skulle ibland kanske få prata ostört med

Annat varandra om olika känslor

Vad är viktigast för dig i arbetet med att i förskolan förebygga, uppmärksamma och agera när barn far illa?

Gått kursen

Att upptäcka och stödja barnet utefter det.

Uppprepning av rutiner och kunskap

Allt barnet blir prio. Och känner sig trygg

Att vi kontinuerligt lyfter varje barn i barngruppen och pratar om dem

Att barnet uppmärksammas och får hjälp och att man regelbundet pratar och får handledning i ämnet, barn som far illa på olika sätt.

Att kunna uppmärksamma tecken på när ett barn far illa.

Att skapa relationer till alla barn så de vågar visa och eller berätta

Att vara uppmärksam och att ringa till socialbyrån och råd fråga efter att personal gruppen har diskuterat frågan.

Alla ska vara uppmärksamma och kan samarbeta med varandra.

Reagera i tid och vara mycket uppmärksam

Vara narrande och uppmärksam och ha kol på läget hela tiden och vara professionell.

I säkerhetssynpunkt vad behöver de anställda veta om olika situationer. Att det aldrig är tillåtet att stå och prata om olika människors liv, när en del står och skvallrar.

Att vi är öppna och lyssnar in

Arbeta mer tillsammans med soc och andra instanser.

Sekretesslagen skulle vara bra att nätverka runt.

Mer kunskap

Att finnas där för barnen så dom ska känna sig sedda och hörda och veta att dom har oss på förskolan.

Att uppmärksamma och agera snabbt

Att se till att barnet kommer till en säker miljö

Observation och reflektion kring barnen.

Att vi ska se tecknen och veta hur vi ska agera

Att våga anmäla när man känner en oro.

Rutiner, hur gör vi

Handledning och reflektion

Kunskap

Att känna att vi som gör orosmälan är skyddade mot hot från vårdnadshavare. I dagsläget vet vi att vi kan bli aggressiva och hotfulla och utföra fysiska handlingar.

Att se och agera vid oro hos barn.

att vara närvarande pedagog, lyssna, se barnet

Jag tycker att viktigast för mig i arbetet är att hjälpa barnet på bästa sätt.

Att skriva

Att veta mer om rutinerna.

Att prata med barnet och att vi oro, anmäla.

Mera kunskap

Stöttande ledning och tydliga rutiner kring hur man gör en orosanmälning.

Att våga prata om det och hur man ska agera/vad kan man göra t.ex ett test för det kan vara lite stressigt situation ifall vårdnadshavare blir hotfull för att stäcka och känns sig trygg på vad man ska göra.

Vara uppmärksam, lyhörd, ha goda relationer till vårdnadshavare, ha bra kommunikation med kollegor, bra stöd från ledning, få ökad kunskap om relevanta ämnen.

Övriga kommentarer

Bra att följa upp kontinuerligt.

Alltid bra att få mer kunskap så vi kan se god tid visa signaler.

